

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2014

EALAÍN

Cumadóireacht Shamhlaíoch agus Ábhar Neamhbheo

Gnáthleibhéal

Tá 100 marc ag gabháil leis an bpáipéar seo, i.e. 25% de na marcanna iomlána ar an Ealaín

Dé Luain, 28 Aibreán – Dé hAoine, 9 Bealtaine

Maidin, 9:30 – 12:00

Ba chóir an páipéar seo a thabhairt do na hiarrthóirí **Dé Mairt, 8 Aibreán**

Treoracha

Tá cead agat oibriú le dath, monacróm, meáin mheasctha, colláis nó meán oiriúnach ar bith eile. Níl cead olaphéinteanna ná ábhar orgánach meatach a úsáid, áfach. Níl cead agat áiseanna mar stionsail, teimpléid, íomhánna rianaithe, obair ealaíne réamhullmhaithe ná íomhánna fótagrafaíochta a thabhairt isteach sa scrúdú.

Scríobh do Scrúduimhir go soiléir sa spás atá ann dí ar do bhileog A2.
Scríobh an teideal ‘Cumadóireacht Shamhlaíoch’ nó ‘Ábhar Neamhbheo’ díreach faoi do Scrúduimhir.

Más mian leat oibriú ar bhileog dhaite, **ní mór don fheitheoir an bhileog sin a shíniú sula dtosaíonn an scrúdú** á dheimhniú nach bhfuil aon rud uirthi. Uasmhéid na bileoige: A2.

Roghnaigh ceann amháin díobh seo a leanas:

1. Déan **Cumadóireacht Shamhlaíoch** bunaithe ar cheann **amháin** de na sleachta tuairisciúla: A, B, C, D nó E. Ba chóir duit an pointe tosaigh agus an bunús atá le do Chumadóireacht Shamhlaíoch a lua ar chúl na bileoige líníochta agus an bhaint atá acu leis an sliocht tuairisciúil atá roghnaithe agat a chur in iúl.
2. Déan **Cumadóireacht Ábhar Neamhbheo** bunaithe ar fhoireann nithe a bhfuil cur síos orthu i gceann **amháin** de na sleachta tuairisciúla A, B, C, D nó E, nó a mheabhraíonn na sleachta sin duit. Ní mór duit nithe ábhartha a thabhairt chuig ionad an scrúdaithe chun go mbeidh ar do chumas **do chumadóireacht ábhar neamhbheo féin** a leagan amach. **Ní mór é seo a dhéanamh in am do thús an scrúdaithe.** Ní mór duit an pointe tosaigh agus an bunús atá le do Chumadóireacht Ábhar Neamhbheo a lua ar chúl na bileoige líníochta agus an bhaint atá acu leis an sliocht tuairisciúil atá roghnaithe agat a chur in iúl.
3. Déan **Cumadóireacht Theibí** bunaithe ar cheann **amháin** de na sleachta tuairisciúla A, B, C, D nó E, agus a fhorbróidh tú ó cheann de na sleachta tuairisciúla sin. Ba chóir an pointe tosaigh agus an bunús atá leis an gcumadóireacht theibí a lua ar chúl na bileoige líníochta agus an bhaint atá acu leis an sliocht tuairisciúil atá roghnaithe agat a chur in iúl. Luaigh go soiléir cé acu 1 – Cumadóireacht Shamhlaíoch nó 2 – Ábhar Neamhbheo, atá i do Chumadóireacht Theibí.

Sleachta Tuairisciúla

Sliocht A

Thug Mamó agus Daideo na holaphéinteanna dom faoi choinne na Nollag. Agus scuaba, tuirpintín agus ola rois, agus deich gcanbhás a bhí ullmhaithe go speisialta. Rinne Daideo tacas dom fiú amháin, clár adhmaid greamaithe le tacóidí de chúl seanchathaoireach. Rinne Mamó ceann de sheanléinte Dhaideo a fhuáil ina forléine speisialta péinteála agus ghearr sí seanléine a bhí níos sine fós, ina cearnóga le ceirteacha péinteála a dhéanamh. Is é sin an bronntanas is saothraithe a thug siad riamh dom. Dialann, leabhar gearrthóg, albam grianghraf nó leabhair a thugann siad dom de ghnáth, nó rud éigin mar pheann tobair nó uaireadóir rosta. Agus an t-imleabhar nua de dhialann mo mháthar, ach amháin nach bhfuil ceann ann i mbliana. Stop sí de bheith á scríobh nuair a bhí sí san aois ina bhfuil mé féin anois. Chaith sí an t-am saor uile a bhí aici ag péinteáil. Olaphéinteanna a fuair sí mar bhronntanas dá cúigiú Nollaig déag. Chroch sí a cuid phictiúr go léir léi nuair a pósadh í. Ach go bé sin, creidim go dtabharfaí a feadáin de phéint thriomaithe, a scuaba dingthe, a ceirteacha péinteála fáiscithe suas, a seanphailéid agus a forléine dom.

Ba phortráid í an chéad olaphictiúr ceart a rinne sí. Tá sé crochta os cionn an tinteáin sa seomra suí. Is geall le scáthán é ag frithchaitheamh an ama atá thart. Tá Daideo agus Mamó ina suí ar an tolg atá péinteáilte go cúramach, an tolg leathair céanna, é gágach gruama, ach tá aibhsiú nó dhó déanta aici chun loinnir an leathair nuair a bhí sé nua a léiriú. Tá Daideo ag machnamh ar an gerosfhocal sa nuachtán, a bheola teann amhail is dá mbeadh sé ag blasachtach ar gach uile fhocal. Breathnaíonn sé lom gan a spéaclaí. Agus tá dealramh cailín óig ar Mhamó ar an gceann eile den tolg. Tá sí ag cniotáil, ar ndóigh, ach tá a cloigeann crochta go treallúsach aici agus tá meangadh geal béaldatha ar a beola.

Arna chóiriú as *The Power of the Shade* le Jacqueline Wilson, 1987.

Sliocht B

Bhí an-tóir ag mo mháthair ar an dath glas. Chuir sí cairpéid den dath sin sna seomraí, chumhdaigh sí troscán leis agus chuir sí a vardrús le chéile as imireacha uile an datha: Ó Ceallaigh agus huntar, glas na piostáise, glasbhuí na n-ológ, glas an chaonaigh agus an mhiortail. Chaith sí gúna ar ghlas na smaragaide ar bainis mo dheirféar. Cheap mé ag an am sin gur ag iarraidh é a mheaitseáil lena suíle a bhí sí. Le déanaí a thuig mé go raibh rud éigin níos mó agus níos doimhne i gceist.

Thug mé cuairt ar Éirinn sa deireadh thiar thall, a dtuigeann tú. “Sa deireadh thiar thall,” a deirim mar ba chóir dom dul ann i bhfad ó shin in ómós do mo mháthair agus chun aitheantas a thabhairt don Éireannachas ina cúlra, ina cuid fola agus i mo chuid fola féin. Ach cailleadh an chuid sin dár n-oidhreacht nuair a phós sí Iodálach agus nuair a slogadh isteach ina chlann Iodálach í, clann a bhí ar maos go hiomlán ina heitneachas, agus a bhí chomh teaspúil ina thaobh, nach raibh seans ar bith ag aon oidhreacht eile. D’fhoghlaim sí conas raivíolaí agus frittata a dhéanamh chomh maith leis an duine ab fherr díobh.

I lár Mheán Fómhair a chuaigh mé ann agus thaistealaíomar a oiread den tír agus ab fhéidir linn i gcaitheamh seachtaine. Ar an dara lá a rith sé liom gurbh iad na himireacha den ghlas a mhaisigh laethanta Mhamaí na himireacha den ghlas a mhaisíonn Éire. Léann tú fúthu sula dtagann tú, faoina ndoimhneacht, a ngléine agus faoin éagsúlacht acu atá ann ach ní féidir cur síos i leabhar ar an dóigh a mbeidh an dath atá ar thaobh an chnoic atá os do choinne, agus atá breac le caoirigh, difriúil ar fad le taobh an chnoic atá taobh thiar díot agus é breac le ba. Nó ní féidir cur síos i leabhar ar an athrú tobann a thagann ar na dathanna nuair a thagann scamall an bealach nó nuair a thosaíonn an bháisteach ag titim, agus cuireann sé báisteach a ceathair nó a cúig d’uireanta gach lá, rud a chuirfeadh fearg ort murach gurb í an bháisteach chéanna is cúis leis an mbreacachan iathghlas seo.

Ar an tríú lá, thugamar ár n-aghaidh ar maidin ar Sceilg Mhichíl, oileán beag carraigeach, atá beagnach ceartingearach, thart ar ocht míle amach ón gcladach. Tá iarsmaí de mhainistir ón séú nó

ón seachtú haois gar dá mhullach. Tá sé ar cheann de na dúcheisteanna sin a bhaineann le huailmhian an duine, conas, agus cén fáth, ar thóg daoine in áit chomh doicheallach sin? Agus ní féidir é a bhaint amach ach amháin ar thrálaeir gharbha na n-iascairí, a bhrúnn isteach dosaen turasóirí an ceann orthu agus nach ndéanann an turas ach amháin ar laethanta nuair nach mbíonn an fharraige róshuaite.

D’fhan captaen an trálaeir a rabhamar-na air go dtí uair roimh am imeachta le cinneadh go dtiocfadh linn dul ann agus tharraingíomar amach go mall ón tsráidbhaile iascaireachta –éadain na siopaí ann dearg, gorm agus buí – agus ghluaiseamar linn thart ar shleasa sléibhe a raibh ba ag innilt orthu ar fhéarach a bhí chomh crochta sin, agus titim chomh tobann sin síos uathu go dtí an bá, go raibh mé ag feitheamh le maidhm bó. De réir mar a ghluaiseamar amach ar an bhfarraige mhór, d’éirigh na tonnta chomh hard sin ar gach taobh den bhád nach raibh le feiceáil againn ach ballaí cuara bagracha d’uisce sna loig idir na barra.

“Níl sé seo sábháilte,” arsa Tom agus a imir féin den ghlas ag spré ar a aghaidh. Lig mé orm nár chuala mé é, bhog mé cúpla orlach breise uaidh agus thaispeáin mé deilf dó le taobh an trálaeir, le súil is go dtarraingeodh sí a airde ón rud a bhí ag goilliúint air.

Thart ar uair an chloig i ndiaidh dúinn imeacht, chonaiceamar roinnt róna agus cúpla míle éan bán farraige. Ansin dhruideamar isteach le Sceilg Mhichíl í féin, agus ní dhearnamar ach seoladh thart timpeall ar an oileán, sinn ag déanamh iontais dá thopagrafaíocht mhearbhlach de spící agus de ghuairneáin. Is é sin le rá go ndearna cuid againn iontas de, fad a chuir an chuid eile, Tom ina measc, a gcloigne idir a nglúine, agus a d’fhan mar sin i rith an turais shuaite bhrúidiúil ar ais.

Arna chóiriú as *To Ireland, A Son’s Journey Home* le Frank Bruni, le caointhead The New York Times, Deireadh Fómhair 2012.

Sliocht C

Téim síos an tsráid agus mé ag tiontú na dtroitheán go tapa. Tá na tithe ar snámh i linnte de sholas flannbhuí na sráide agus tá daoine ina suí ar vearandaí, iad ag dréim le leoithne ghaoithe faoi spéir a bhfuil an dath inti ag tréigean agus ag éirí dubh. Tá súil as agam go mbeidh mé in am, go mbuailfidh mé le Scáth, an fear a bhíonn ag péinteáil sa dorchadas. Péinteálann sé éin teanntaithe ar bhallaí bríci agus daoine cailte i bhforaoisí taibhsiúla, fíoracha agus féar ag fás as a gcroí agus cailíní le lomairí dordánacha faiche.

Ag barr Shráid Singer feicim an chathair, neonghorm agus ag éirí romham. Tá tintreach go domhain sa spéir, agus í ag oibriú a bealaigh tríd an teas go dtí an dromchla. Tá gáire le cluinstit in áit éigin i bhfad ar shiúl. Sin thall ceann de phíosaí Scátha, ar bhrúisc de bhalla, pictiúr de chroí á scoilteadh ag críth talún agus na focail ‘As Raon an Scála Richter’ scríofa faoina bhun. Ní croí é atá cosúil leis na croíthe a fheiceann tú ar chárta Lá San Vailintín. Is é an croí féin é: na féitheacha caola, na haitriamaí agus na hartairí.

Bainim mo lámha de na coscáin agus scaoilim liom. Cumasctar na crainn agus na claíocha ina chéile, d’fhéadfadh an choincréit a bheith ina spéir agus an spéir ina coincréit agus bhí na monarchana spréite amach os mo chomhair mar a bheadh brionglóid a bheadh breac le soilse.

Casaim an coirnéal agus scinnim síos sráid Al. Gluaisim i dtreo a stiúideo, i dtreo an té atá suite ar na céimeanna, leamhain bheaga os a chionn, ag spraoi sa solas.

Arna chóiriú as *Graffiti Moon* le Cath Crowley, Knopf Books for Young Readers, rannóg de Random House Inc. 2012.

Sliocht D

Chuir mé chun oibre faoi dheifir tar éis tamaill. Bhí mé ag obair óna a seacht ar maidin go dtí ceathrú i ndiaidh a naoi san oíche, cé is moite de thart ar uair an chloig; ag ní gréithe a bhí mé ar dtús, ansin ag sciúradh na dtáblaí agus na n-urlár i seomra bia na bhfostaithe, ansin ag snasú gloiní agus sceana, ansin ag dul faoi choinne béilí, ansin ag ní gréithe arís, ansin ag dul faoi choinne tuilleadh béilí agus ag ní tuilleadh gréithe. Obair éasca a bhí ann, agus d'éirigh sin go maith liom ach amháin nuair a chuaigh mé go dtí an chistin faoi choinne béilí. Ní raibh an chistin cosúil le rud ar bith a chonaic ná a shamhlaigh mé cheana. Siléar plúchtach ifreanda faoi shíleáil íseal a bhí ann, é beodhearg le solas na dtinte, ina ghleadhradh bodhraitheach idir na mionnaí móra agus clagarnach na bpotáí agus na bhfrioctán. Bhí sé chomh te sin gurbh éigean an obair mhiotail ar fad, cé is moite de na soirn, a chlúdach le héadach. Bhí foirnéisí istigh sa lár, áit a raibh dhá chócaire dhéag ag scipeáil anonn is anall, allas ar sileadh dá n-aghaidheanna d'ainneoin a gcaipíní bána. Bhí cuntair thart air sin agus freastalaithe ardghlóracha ag plódú isteach le tráidirí. Ba dhóigh leat orthu go raibh fuadar faoi gach duine acu agus fearg orthu. An príomhchócaire, fear breá luisniúil a raibh croiméal air, bhí sé ina sheasamh i lár an urláir, é seasta ag búireach ach amháin nuair a stop sé lena mhallacht a chur ar fhreastalaí. Trí chuntar a bhí ann agus an chéad uair a chuaigh mé isteach sa chistin thug mé mo thráidire go dtí an ceann contráilte gan fhios dom féin. Shiúil an príomhchócaire go dtí mé, chuir casadh ina chroiméal, agus d'amharc orm ó bhonn go baithis. Ansin sméid sé ar chócaire na mbricfeastaí agus shín a mhéar i mo threo.

Ní chuimhin liom ár ndualgais uile, ach ina measc bhí tae, caife agus seacláid a dhéanamh, dul faoi choinne béilí sa chistin, agus faoi choinne fionta sa siléar nó torthaí agus mar sin de sa seomra bia, arán a shliseadh, tósta a dhéanamh, cnapáin ime a rolladh, subh a thomhas amach, cannaí bainne a oscailt, cnapanna siúcra a chuntas, uibheacha a bheiriú, leite a chócaireacht, oighear a thuargaint agus caife a mheilt. É sin go léir faoi choinne idir céad agus dhá chéad custaiméir. Gan trácht ar na héadromóga seaclaíde, ar na cistíní cupa, na muifíní, na croissants agus na taoschnónna faoi choinne an bhricfeasta, an lóin agus an tae. Bhí an chistin tríocha slat ar shiúl, an seomra bia seasca nó seachtó slat. B'obair chasta í, gach rud san áireamh.

Arna chóiriú as *Down and out in Paris and London*, le George Orwell, Mariner Books, 1972.

Sliocht E

Cheap mé i dtólamh gur ar dhaoine eile a bhíodh clú agus cáil. Nuair a bhí mé beag, níor theastaigh uaim aon rud a dhéanamh ach a bheith i mo bhanaltra. Ach ina áit sin, chuir mé banna le chéile.

Sílim, má tá rud ar bith foghlamtha agam, gurb é gur iomaí cor greannmhar a chuireann an saol de nuair nach mbíonn tú ag faire. Bhí sé ag cur báistí, agus sílim go raibh rang dúbailte saor ag Jane agus Tara agus agam féin, nó b'fhéidir gur ag seachaint an rang Fraincise a bhíomar cionn is nach raibh an obair bhaile déanta ag Jane. Ar aon chuma, bhíomar ag guairdeall thart i seomra an cheoil cionn is go raibh teas ann agus cionn is go raibh radharc iontach againn ar chúl an choláiste ealaíne a bhí os ár gcoinne. Tá a fhios agam gur mise a bheartaigh ar bhanna a chur le chéile. Ach bhíomar i dtólamh ag cuimhneamh ar scéimeanna áiféiseacha mar sin chun meas a tharraingt orainn féin. Ní meas a bhí i gceist fiú amháin; chun go dtabharfadh duine éigin *faoi deara* sinn. Ba chuma cén duine.

Bhí giotár agam cheana féin. Ba bhronntanas é. D'impigh mé agus chuaigh mé chun stuaice á lorg agus ansin chaith mé uaim i draipisí go beo é nuair a thug mé faoi deara go scriosfadh an plancadh m'ingne. Tharraing mé amach as faoi mo leaba é, ghearr mé m'ingne síos go bun agus d'oibrigh mé amach cén áit leis na méara a chur ar chlár na stiallóg go dtí go dtiocfadh liom trí chorda a sheinm. Fuair Jane dordghiotár a dearthár ar iasacht agus mháistrigh sí dordlíne amháin. Cheapamar go ndéanfadh sin cúis. Ansin chuireamar ina luí ar Tara an t-airgead a shaothraigh sí mar fheighlí leanaí a chaitheamh ar fhoireann simplí drumáí.

Bhí feistis gáifeacha déanta ag Jane dúinn as ábhar saor a bhí ar dhath an airgid. An lá roimh an gcéad ghig oifigiúil a bhí againn, thathantaigh Jane orm dath dearg a chur i mo chuid gruaige agus rud éigin níos feiceálaí ná briste géine a chaitheamh, ach níor thug mé aon aird uirthi. Tháinig Jane chun an tí chugam, tuarthóir i bpaicéad aici agus roinnt ruaim ghruaige, *Manic Panic* agus dath *Very Cherry* air. Tharraing sí isteach sa seomra folctha mé agus shac sí cathaoir faoi mhurlán an dorais. D'fhéach mé sa scáthán agus chonaic go raibh mo chuid gruaige chomh dearg le hinneall dóiteáin. Go drogallach a d'fhág mé an seomra folctha gur bheannaigh mo thuismitheoirí dom. Bhí an oiread sin áthais orthu go raibh mé ag léiriú iarracht éigin de reibiliún normálta na ndéaga sa deireadh gur imigh Daid agus go bhfuair sé a cheamara digiteach áiféiseach chun an ócáid a thairfeadh le haghaidh shliocht ár sleachta. Agus nuair a d'inis Jane dóibh go rabhamar i mbanna (ní insím mionsonraí mo shaoil do mo thuismitheoirí ach amháin nuair is gá an t-eolas a bheith acu), tháinig ceo ar a gcuid súl agus thosaigh siad ag cuimhneamh siar ar mhí na meala acu agus mar a chaith siad ag féile cheoil í.

Níor tháinig sceimhle orm go dtí go rabhamar sa seomra gléasta, díreach sula ndeachamar amach ar an stáitse. Ach chomh luath agus a bhí mé ar an stáitse, bhí sé ródhéanach a bheith scanraithe. Mhóthaigh mé ar mo chompord agus slán, leis an bhfirinne a rá, faoi lonradh teolaí na spotsoilse, agus ní hamhlaidh a bhí mé ábalta aghaidh aon daoine a fheiceáil. Ba chosúil é le bheith ar ais i mo sheomra leapa ach go raibh an soilsíú i bhfad ní b'fhearr. Agus, chomh maith leis sin, bhí bualadh bos ann agus gártha spreagúla, agus den chéad uair i mo shaol d'airigh mé gur bhain mé le háit éigin.

Arna chóiriú as *Guitar Girl* le Sarra Manning, Dutton Juvenile, 2005.

Leathanach Bán

Leathanach Bán